

9. Sacerdos facta genuflectione surgit, sumit Hostiam, quam supra Calicem tenens utraque manu reverenter frangit per medium in duas partes dicens: *Per eundem Dominum nostrum Jesum Christum Filium tuum.* Dimidium illud Hostiae quod habet in dextera, ponit super Patenam, et ab altera media parte quam habet in sinistra, fragmentum detrahit dicens, *qui tecum vivit et regnat;* et illud fragmentum retinens inter pollicem et indicem dexteræ manus, partem quam sinistra tenet adjungit mediæ super Patenam positæ, interim dicens, *in unitate Spiritus sancti Deus;* ac manu dextera fragmentum illud tenens supra Calicem, quem sinistra per nodum infra cuppam retinet, elata voce dicit, *Per omnia sæcula sæculorum;* Minister respondet *Amen.* Tum Sacerdos ipso fragmento terna crucis signa dicit supra Calicem dicens: *Pax Domini sit semper vobiscum;* Minister respondet: *Et cum spiritu tuo.* Denique Sacerdos fragmentum illud in Calicem immittit dicens: *Hæc commixtio et consecratio Corporis et Sanguinis Domini nostri Jesu Christi fiat accipientibus nobis in vitam æternam. Amen.* Est autem Fidei Catholice dogma, incorruptibile, et impassibile esse corpus Christi in Eucharistia, ipsum integrum esse in quolibet Hostiae fragmendo, integrumque a fidelibus sumi-

in quacumque Hostiæ particula; unde quando in Rubrica legitur *frangitur Hostia,* illud non potest ad ipsum Christi corpus referri, sed tantum ad accidentia seu species sacramentales. Hostiæ fractio ad ipsiusmet Christi institutum refertur, qui, in institutione Eucharistie, accepit panem in sanctas manus suas, benedixit, fregit, deditque Discipulis suis, idque jussit eosdem in sui facere memoriam.

10. Varii varias sacrorum illorum rituum mysticas afferunt rationes; sufficiat nobis annotasse illos plenos esse mysterii; in Missa enim, usque ad hanc de qua loquimur partem, Jesu Christi passio et mors representatur per consecrationem corporis et sanguinis separatis factam: namque vi verborum consecrationis, mystica fit separatio corporis a sanguine, et sanguinis a corpore; sub speciem panis corpore Christi, et sub speciem yini sanguine subeunte; licet reipsa corpus Christi, utpote vivens, non sit sine sanguine, nec sanguis vicissim sine corpore. Reliquum erat igitur ut gloria exprimeretur Christi resurrectio; neque id concinnius fieri poterat, quam si Hostiæ particula immitteretur in Calicem, atque ita corpus iterum conjungeretur cum sanguine. In hanc significationem consentit Innocentius III, lib. 6 Myst. c. 2, qui et observat ideo ter signum crucis produci cum fragmendo Hostiæ

super Calicem, quia virtus Trinitatis animam Christi crucifici corpori ejus reddidit. Olim consuetudo erat, ut Episcopus antequam diceret, *Pax Domini sit semper vobiscum*, quibusdam conceptis precationibus solemnitati respondentibus populo benediceret, ut constat ex Missalibus vetustissimis a cardinali Bona *Rerum Liturgicarum lib. 2, cap. 16*, probe inspectis, ex perantiquo Pontificali Romano Leoni X dedicato, et ex codicibus manuscriptis antiquæ notæ apud Monardum in notis ad Sacramentar. S. Greg. pag. 27. Hunc autem ritum retinuit et observat Episc. Aurelianensis, quando Missam celebrat in pontificalibus. Demum ista verba, *Hæc commixtio et consecratio Corporis et Sanguinis Domini*, etc. sunt notanda. Vox illa *commixtio*, ut observat Innocent. III, referri debet ad species panis et vini quibus continetur corpus et sanguis. Ad vocem vero *consecratio* illud animadvertisit P. Lebrun, pag. 589, quod, cum corpus consecratum sub specie panis consecratio corporis dicatur, et sanguis consecratus sub specie vini dicatur *consecratio sanguinis*, corpus et sanguis in Calicem simul commixta, dici possunt *consecratio corporis et sanguinis*.

11. Sacerdos, dicta oratione *Hæc commixtio*, inclinatus in SS. Sacramentum, manibus junctis, ter dicit intelligibili voce,

Agnus Dei, etc. et dextera percutiens sibi pectus, sinistra supra Corporale posita, dicit *miserere nobis*: deinde non jungit manus, sed iterum percutit sibi pectus cum dicit secundo *miserere nobis*, quod et tertio facit cum dicit *dona nobis pacem*. Verba illa, *Agnus Dei qui tollis peccata mundi*, verba sunt S. Joannis Bapt. cum primum vidit Christum ad se venientem; Joan. c. 1, v. 29. Sergins sum. Pont. ut refert P. Lebrun, instituerat ter dici *miserere nobis*: qui quidem usus usque ad annum millesimum invaluit, ut constat ex antiquis illius ævi Missalibus; sed multis postea ingruentibus Ecclesiæ adversitatibus, ut ait Innocentius III, sive ad tolendum schisma, ut alii scribunt, statutum fuit ut in tertio diceretur, *dona nobis pacem*. Pectus sibi percutit Sacerdos in signum contritionis, non modo cum dicit *miserere nobis*, sed etiam cum dicit *dona nobis pacem*, fortasse quia olim tertio itidem dicebatur *miserere nobis*. In Missis defunctorum, juxta nostram Rubricam, Sacerdos non percutit sibi pectus, neque dicit *miserere nobis*, sed *dona eis requiem*, ut ostendat defunctorum se magis quam sui esse memorem. Ita sentit Hugo a S. Victore, cui assentitur Gavantus.

12. Manibus junctis super altare positis, oculisque ad Sacramentum intentis, Sacerdos mediocriter inclinatus dicit tres orationes,

Domine Jesu Christe, qui dixisti; Domine Jesu Christe Fili Dei, et, Perceptio Corporis, prout in ordine Missæ apponuntur. Tres illæ orationes non ex antiqua summorum Pontificum institutione, sed ex piorum et reliquiorum hominum traditione communioni præmitti solent, ut scribit Micrologus, cui consentiunt Bona, Bellarminus, Gavantus. In prima oratione Sacerdos Ecclesiæ pacem precatur; illa expleta, siquidem danda sit pax, osculatur altare, et dicit, *Pax tecum;* quique accipit pacem respondet, *Et cum spiritu tuo.* Olim dabatur pax cum osculo: de illo, quod etiam sanctum appellatur, loquitur Apostolus i ad Corinth. c. 16, et B. Apost. Petrus Epist. 1, c. 5: *Salutate, inquit, invicem in osculo sancto;* ejusdem meminerunt Tertullianus, Athenagoras, S. Augustinus, Chrysostomus, etc. unde videtur esse institutionis Apostolicæ. Hujus osculi causam hanc affert Isidorus, « nempe ut charitate omnes reconciliati invicem, digni » Sacramento Corporis et Sanguinis Christi » conscientur, quia non recipit dissensionem » cuiusdam Christi indivisibile corpus. » Veteri tandem simplicitate in malitiā degenerante, subtractum paulatim est osculum, et ejus vice mos introductus porrigiendi tabellam cum crucis vel Christi imagine, quam quidam osculatorium appellant; alii mutuo

amplexu munus illud persolvunt. Sacerdos antequam det pacem osculatur altare, ut ostendat se pacem dare non posse nisi a Christo, cuius figura est altare, pacem prius accepit. In Missis Defunctorum non datur osculum pacis, et trium orationum prima ex praescripto Rubrica omittitur, quia, ut observat S. Themas, 3 part. quæst. 83, art. 4, in Missis Defunctorum non pro præsenti pace sacrificium offertur, sed pro requie mortuorum. Pax etiam omittitur in signum moeroris in Missa feriæ sextæ in Parasceve.

ARTICULUS SEXTUS.

De Communione usque ad finem Missæ.

1. Dicta oratione tertia, quæ incipit *Perceptio*, Sacerdos genuflectit, surgit, et voce submissa dicit, *Panem coelestem accipiam, et nomen Domini invocabo;* quo dicto dextera manu accipit de Patena reverenter ambas Hostiæ partes, et collocat inter pollicem et indicem sinistræ manus, quibus Patenam inter indicem et medium supponit; ac parum inclinatus, dextera ter sibi pectus percutiens, ter etiam dicit voce aliquantulum elevata: *Domine, non sum dignus, et secreto prosequitur ut intres sub tectum meum; sed tantum dic verbo, et sanabitur anima mea;* quibus dictis accipit duas Hostiæ par-

tes a sinistra manu inter pollicem in indicem dexteræ, eademque Hostia seipsum signat crucis signo dicens : *Corpus Domini nostri Jesu Christi custodiat animam meam in vitam æternam, Amen* : et se inclinans, cùbitis super altare positis, reverenter sumit utramque Hostiæ partem : quibus sumptis, Patenam deponit super Corporale, et ergens se junctis manibus ante faciem, aliquantis per quiescit in sanctissimi Sacramenti meditatione. Verba illa, *Panem cœlestem*, etc. sunt ex Psal. 115, et ista, *Domine, non sum dignus*, verba sunt Centurionis de quo Matth. c. 8, in quibus parva est quædam immutatio, substituuntur enim voces istæ, *anima mea*, pro iis, *puer meus*. Consuetudinem prædicta verba recitandi ad communionem esse per antiquam, constat ex Origene Hom. 5, et S. Chrysostomo Homil. de S. Thoma Apostolo.

2. Sumpta sanctissima Hostia, Sacerdos depositis manibus dicit secreto : *Quid retribuam Domino pro omnibus que retribuit mihi?* quæ verba sunt ex Psal. 115; deinde discoperit Calicem, genuflectit, se erigit, accipit Patenam, inspicit Corporale, colligit fragmenta cum Patena, si qua in eo sint; pollice vel indice dexteræ manus Patenam supra Calicem, et ipsos digitos extergit, ne quid in eis fragmentorum remaneat; dextera

Calicem accipit, Patenam sinistra tenens, et dicit : *Calicem salutaris accipiam.... Laudans invocabo Dominum, et ab inimicis meis salvus ero;* quæ postrema verba sunt ex Psalmo decimo septimo; et signans se signo crucis cum Calice, dicit : *Sanguis Domini nostri Jesu Christi custodiat, etc.* et manu sinistra supponens Patenam Calici, quem tenet dextera infra nodum, reverenter sumit totum Sanguinem cum particula in eo posita. Deinde secreto dicit orationem : *Quod ore sumpsimus, Domine, etc.* et super altare porrigit Calicem Ministro in cornu Epistolæ, quo vinum fundente, se purificat; postea vino et aqua pollices et indices abluit super Calicem, quos purificatorio abstergit, interim dicens : *Corpus tuum, Domine, quod sumpsi,* etc. Deinde idem vinum et aquam sumit. De Purificatione quæ post communionem fit solo vino, loquuntur Innocentius III, in cap. *Ex parte de celebrat. Missar. et S. Thomas 3 part. quest. 83 :* ideo sumitur, ut os abluitur. De digitorum ablutione, quæ fit cum vino et aqua, loquitur idem S. Doctor, nec innuit illam a Sacerdote assumi. Existimat Durandus hanc ablutionem olim in locum mundum conjeci consueisse : nunc vero ob reverentiam Sacramenti, et propter periculum ne aliquod fragmentum digitis, aut Calici aliqua san-

guinis gutta adhæserit, Sacerdos vinum hoc bibit aqua mixtum; S. Pius V scribit hanc ablutionem sumendam esse ab ea Calicis parte e qua haustus fuerit sanguis. Peccaret Sacerdos, ait Pontas Diction. verbo *Missa*, cas. 27, qui in regione vini minime feraci, ubi propterea vinum esset maximi pretii, tum in prima, tum in secunda purificatione uteretur sola aqua, quia faceret contra præceptum et usum Ecclesiae, et sacræ etiam Trident. Synodi, quæ novos ritus in Missa novasque cæremonias omnino prohibet.

3. Si qui eorum qui Missæ adsunt, Eucharistiæ velint participare, postquam Sacerdos sumpsit sub utraque specie Sacramentum, Minister recitat *Confiteor*, et Sacerdos ad eos qui ad mensam accedunt Eucharistiæ conversus, recitat orationes, *Misereatur vestri*, et *Indulgentiam*, etc. ubi Minister responderit *Amen*, Sacerdos se ad altare convertit, genuflectit, accipit Pyxidem vel Patenam, et dextera tenens Corpus Christi, conversus ad eos qui Sacramenti fieri volunt participes, semel dicit: *Ecce Agnus Dei*, etc. Deinde ter dicit: *Domine, non sum dignus*, etc. Tum unicuique porrigit Sacramentum, faciens cum eo signum crucis supra Pixedem seu Patenam, et singulis dicit: *Corpus Domini nostri Jesu Christi*, etc. Omnibus communicatis, revertitur ad altare

nihil dicens; et non dat eis benedictionem, quia illam daturus est in fine Missæ. Si particulæ positæ erant super Corporale, extergit illud cum Patena, et si qua in eo fuerint fragmenta, in Calicem immittit. Observat Baronius ad ann. Christi 57, olim sumptuarii Eucharistiam quasdam mensulas spongia expolitas apponi consuevisse; his hodie linteamina nuda successerunt, ut si quid forte decidat, iis excipiatur. Rubrica Missalis et Rituale Romanum præscribunt, ut communio populi intra Missam fiat, nisi quandoque ex rationabili causa post Missam sit facienda; cum orationes quæ post communionem in Missa dicuntur, non solum ad Sacerdotem, sed etiam ad alios communicantes spectent. Est autem apud Auctores rationabilis et justa causa: si plurimi adessent Missæ, et suspicioni locus esset ne plures tedium afficerent finem Missæ exspectantes, qui finis longe abesse posset si multi ad Eucharistiam suscipiendam accederent. Ex quo apparet eos errare qui, nullo discrimine, post finem Missæ sacram præbent Eucharistiam.

4. Adversus Missas quæ ideo privatæ dicuntur quod in iis solus Sacerdos nec quisquam aliis Sacramentum suscipiat, calumnias evomere suas Lutherus, Calvinus, Komnitius, et alii ejusdem surfuris homines: ad

eos confutandos sufficiat sacrosanctum, firmissimisque nixum fundamentis referre Trident. Synodi decretum sextum sess. 22 de sacrif. Miss. « Optaret quidem sacrosancta » Synodus, ut in singulis Missis fideles ad- » stantes, non solum spirituali affectu, sed » sacramentali etiam Eucharistie percep- » tione, communicarent; quo ad eos sanctis- » simi hujus sacrificii fructus uberior pro- » veniret: nec tamen si id non semper fiat, » propterea Missas illas, in quibus solus Sa- » credos sacramentaliter communicat, ut pri- » vatas et illicitas damnat, sed probat atque » adeo commendat; si quidem illæ quoque » Missæ vere communes censeri debent, par- » tim quod in eis populus spiritualiter com- » municet, partim vero quod a publico Ec- » clesiæ Ministro, non pro se tantum, sed » pro omnibus fidelibus qui ad Christi Cor- » pus pertinent, celebrantur. » Unde ejusdem sess. can. 8 sic decernit: « Si quis dixerit, » Missas in quibus solus Sacerdos sacra- » mentaliter communicat, illicitas esse adeo- » que abrogandas; anathema sit. » Et sane ad sacrificii essentiam non pertinet, ut ei aliqui intersint, et de Sacramento participant; omne enim sacrificium ad Deum refertur, et ejus fructus æque ad eum qui abest quam ad eum qui adest pervenire potest; cum præsertim sacrificium efficacissima sit ora-

tio, possit autem oratio eum adjuvare qui nesciat etiam illam pro se offerri. Nunc Missæ cursum repetamus.

5. Postquam Sacerdos Sacramentum ipse sumpsit, et adstantibus distribuit, si qui sint communicandi, et sumpsit ablutiones, extergit os et Calicem Purificatorio; quo facto, disponit Calicem et collocat in medio altari ut in Missæ initio. Tum se conferat ad cornu Epistolæ quo Minister Missale trans- tulit: junctis manibus legit Antiphonam quæ *Communio* dicitur; redit ad medium altare illudque osculatur; conversus ad populum dicit *Dominus vobiscum*, Ministro respondente, *Et cum spiritu tuo*; et reversus ad librum legit extensis manibus orationem quæ dicitur *Postcommunio*; pos- tremo librum claudit: tum redit rursus ad medium altare, quod osculatur; ad populum autem conversus dicit, *Dominus vobis- cum*, atque *Ite Missa est*, vel volvens se ad altare, *Benedicamus Domino*, si ita præscribat Rubrica; cui responderet Minister, *Deo gratias*: in Missis vero Defunctorum dicit, *Requiescant in pace*, cui Minister respondet *Amen*. Denique inclinatus in medio altaris dicit orationem, *Placeat*; et conversus ad populum, ei benedicit, quod prætermittit in Missis Defunctorum: inde se conferens ad cornu Evangelii dicit *Dominus vobiscum*;

recitat Evangelium S. Joannis, vel aliud Evangelium quod Rubrica præscripsit, signans in principio librum seu chartam, et seipsum in fronte, ore et pectore : cum dicit, *Et verbum caro factum est*, genuflectit versus cornu Evangelii, et surgens prosequitur ut prius; quo finito Minister respondeat, *Deo gratias*. Lecto demum Evangelio, Sacerdos ab altari recedens, et sacris vestibus se exuens, Canticum recitat trium Puerorum, *Benedicite omnia opera*, etc.

6. Antiphona quæ *Communio* dicitur, idcirco eo nomine donatur quia interea canebatur dum populo Eucharistia distribuebatur. Aliæ consequuntur orationes, quæ vocantur *Postcommunio*, quia proxime post communionem recitantur, ad gratias Deo agendas quod tantorum mysteriorum nos voluerit esse participes, et ad gratiam ab eo postulandam, ut ejus fructum, et quidquid operari sanctificationem potest, conservemus : unde hujusmodi orationes vocabantur *Gratiarum actio*, in aliquibus locis appellabantur *Orationes ad complendum*, quia iis res tota finiebatur. Rubrica Missalis præscribit ut prædictæ orationes multiplicentur secundum numerum Collectarum in Missæ principio, et Secretarum ante Præfactionem præmissarum. Per Quadragesimam in Missa seriali, post orationes quæ vocantur *Post-*

communio, Sacerdos præfatus formulam *Humiliate capita vestra Deo*, dicit orationem *super populum*. Vetustissima est ista oratio, ut colligitur e Sacramentario Gelasio : olim per totum annum, nunc per Quadragesimam tantum recitat; ut divino populu mniatur præsidio adversus insidias Diaboli, quas hostis generis humani diebus poenitentiae multiplicat : ita rem explicant Amalarius et Micrologus.

7. De illa formula dimittendi populum, *Ite Missa est*, alibi sermonem habuimus; sensus horum verborum hujusmodi est, *Vobis abire licet, nam fit Missa seu dimissio*. Juxta eam quæ nunc invaluit disciplinam, quoties in Missa dicitur *Gloria in excelsis*, toties dicitur *Ite Missa est*; toties autem in Missa dicitur *Gloria in excelsis*, quoties in Nocturno officio dictus est hymnus *Te Deum*: si vero hymni illi omittantur, dicitur *Benedicamus Domino*, ut invitetur populus ad gratiæ de expleto Missæ sacrificio Deo agendas; quamobrem in Missis feriâlibus et etiam dominicis Adventus et Quadragesimæ omittitur prædictæ formula. Alii dicunt cum Micrologo, id fieri ad designandam temporis moestitiam, quia videtur aliquid lugubre præ se ferre, quod non publica denuntietur dimissio, sed unusquisque per se discedat. Alii, cum cardinali Bona,

sentiunt omissam fuisse formulam *Ite Missa est*, quando populus absoluta Missa non illico Ecclesia abibat, sed exspectabat dum Horae recitarentur Canonicae, eamque consuetudinem etiam in Missis minus solemnibus et quotidianis invaluisse. In Missis Defunctorum dicitur *Requiescant in pace*, vel ex sola generali consuetudine, ut prætendunt quidam; vel quia tota Missa pro defunctis in eo est, ut ipsis a Deo quietem impetrat; vel quia post Missam non erat dimittendus populus, qui remanebat ad caderis sepulturam, aliasque preces pro animabus defunctorum.

8. *Oratio Placeat* in pluribus reperitur sacramentariis post sæculum nonum scriptis. Eam Sacerdos secreto recitat, est enim pro ipso peculiaris oratio, illamque dicit inclinatus, ut æquum est, ad altare, in signum humilitatis et religionis, siquidem ad sanctissimam Trinitatem illam dirigit. Haud ita vetus est consuetudo qua Sacerdos benedicit populo in fine Missæ; de ea altum est silentium apud auctores noni sæculi. Guido abbas, qui undecimo floruit sæculo, asserit hunc ritum inolevisse, cum jam populus communicare cessaret, nec tamen a Divinis mysteriis se subtraheret; ne videlicet Presbyteri eum tam benedictione quam communione privatum discedere permetterent. Ternis olim

crucis signis Sacerdotes populo benedicentes; sublatu est autem a Clemente VIII hujusmodi ritus, et solis Episcopis reservatus in omnibus Missis; nam ex Alexandri VII decretis, potestas fit Abbatibus regularibus ternas dandi benedictiones in Missis tantum pontificalibus. Vetustissima est e contra Episcoporum solemnis benedictio; hujus antiquitatis multa reperiuntur argumenta apud Christianum Lupum, tom. 5, pag. 526. Olim ante communionem eam Episcopus largiri solebat, ut suo loco ostendimus, et tunc nulla in fine Missæ prescripta erat; quod quidem patet ex vetustissimo Missali Vaticano MS. supra laudato, in quo ritus Episcopalis benedictionis fusius explicatur; hoc enim peculiariter notatur, quod quando haec solemnis benedictio datur ante communionem, non est necesse in fine Missæ iterum benedicere; unde cum Episcopus Aurelianensis in Missis pontificalibus priorem det benedictionem ante haec verba, *Pax Domini*, etc. non iterum benedit populum in fine Missæ.

9. Sacerdos postquam a Deo benedictionem populo precatus est, et in Missis pro Defunctis post orationem *Placeat*, legit initium Evangelii secundum Joannem, signum crucis dicit super initium Evangelii, signatque sibi frontem, os et pectus: horum rituum

eadem sunt mysticæ explanationes quæ supra assignatae sunt. Ubi ad hæc verba per venerit, *Et Verbum caro*, etc. genuflectit, Divinumque Verbum adorat, quod eo se dimisit ut humanam carnem assumeret. Minister dicit *Deo gratias*, ut Missa in gratiarum desinat actionem. Ante recognitio nem Missalis Romani a S. Pio V, nullum ex stabat præceptum hujus Evangelii recitandi, ut constat ex quibusdam Missalibus tam editis quam MS. a cardinali Bona recensitis; unde aliqui illud legebant, alii vero omittebant, prout cuique collibitum erat: at vero, ut scribit Burius in vita S. Pii, statuit præfatus S. Pontifex ut in fine Missæ a Sacerdotibus recitaretur, quia est veluti compendium præcipuorum fidei nostræ mysteriorum, SS. Trinitatis, Creationis mundi, Incarnationis Christi, quæ tunc profitetur Sacerdos suo et totius Ecclesie nomine. Quanti illud sacerdotes ipsimet philosophi gentiles, testatur S. Augustinus lib. 18 de Civit. Dei, c. 19. Censebant nempe illud aureis litteris esse conscribendum, et per omnes ecclesias in locis eminentissimis esse proponendum: fideliūm vero tanta erat erga istud Evangelii initium devotio, ut illud collo appensum, tanquam fidei suæ symbolum contra Ariana rum impietatem, gestare solerent; ut refert Maldonatus *Comment. in cap. 1 Evang.*

S. J. num. 15. Lecto demum Evangelio, Sacerdos ab altari recedens, et sacris vestibus se exuens, hymnum recitat trium Puerorum *Benedicite*, ex veteri consuetudine cuius meminit Micrologus, quæque multis probatur Missalibus apud cardinalem Bona, *Rerum Liturgic. lib. 2, cap. 20*. Quædam Ecclesiæ, loco cantici *Benedicite*, recitant hymnum *Te Deum*.

10. Jam vero ex supra dictis patet, Introitum cum reliquis usque ad Evangelium in cornu Epistolæ recitari, et *Kyrie eleison*, *Gloria in excelsis* et *Credo*, cæteraque omnia quæ ad substantiam pertinent sacrificii, in medio dici altaris; Sacerdotem vero, sacrificio peracto, redire ad cornu Epistolæ, ibique orationem recitare quæ appellatur *Postcommunio*; tum facta ex medio altaris super populum benedictione, transire ad cornu Evangelii, ubi recitat initium Evangelii secundum Joannem: censem nonnulli rerum liturgicarum periti hujusmodi ritus a Missis solemnis ad privatas fuisse derivatos. Nempe cum Offertori tempore fidèles, ut supra monuimus, oblationes ad altare soliti essent deferre, supra quas Sacerdos multas impendebat benedictiones; necesse erat ut oblationes illæ ad cornu Epistolæ reponerentur, ac proinde ab eo loco amoveretur liber, et ad alteram altaris partem

asportaretur, quo Sacerdos commode posset legere et oblationes benedicere; quia vero in præfatis solemnibus Missis post Communionem pars altaris ad cornu Epistolæ, summotis inde jam oblationibus, expedita erat, pars vero ad cornu Evangelii a Subdiacono occupabatur, qui Calicem tergebat et componebat ad Sacrum deferendum; propterea Missale ad cornu Epistolæ referbatur; porro ulterius anxie nihil opus est querere cur non in cornu Epistolæ, sed in cornu Evangelii legatur initium Evangelii secundum Joan. fortasse in eadem parte altaris decere visum est, ut secundum Evangelium legatur ubi antea primum recitatum fuerat. Atque hoc est naturale fundamen-tum eur modo in hoc, modo in illo altaris loco, in diversis Missæ partibus, Sacerdos has vel illas dicat preces et orationes. Quan-quam et in hujusmodi ritibus non desit mysticus sensus, quidam enim dicunt, cornu Epistolæ populum Hebræorum qui primi vocati sunt ad Evangelium, cornu autem Evangelii Ethnicos significari, qui Evangelium a Judæis aspernatum acceperunt; redditum vero ad cornu Epistolæ post communionem, futuram exprimere Hebræorum conversionem.

CAPUT TERTIUM.

Quid præstare debet Sacerdos post Missæ celebrationem.

Peracta Missa aut communione, permagi refert, nosse uti illo tempore quo apud nos demoratur Christus, et tanti hospitis præsentia frui. Neque enim tempus ad negotia salutis agenda magis opportunum nobis obvenire potest, quam cum ipsum penes et intra nos habemus salutis auctorem. « Oportet igitur (ait pius Imitationis Christi auctor) ut non solum præpares te ad devotionem ante communionem, sed ut etiam te sollicite conserves in ea post Sacramenti perceptionem; nec minor custodia post exigitur, quam devota præparatio prius; nam bona postmodum custodia, optima iterum est præparatio ad majorem gratiam: ex eo quippe redditur quis valde indispositus, si statim fuerit ad exteriora nimis effusus (1). »

Ex teipso disce quid facto sit opus: si quispiam te invitasset, sed domo jam exceptum mox, quasi tædio consorti tui af-

(1) Lib. 4, cap. 12.

fectus, te desereret, ad ludicra et inania quæque sese convertens, nulloque familiari colloquio aut benevolentia et humanitatis obsequio tecum agere dignatus; nonne illi inurbanitatem istam et contemptum criminis verteres, ac hujusmodi amicum, utpote parum officii sui memorem, dedianareris? Vide itaque quid de iis dicendum qui, Deo in domum suam recepto, mox illi dorsum obvertunt, abscedunt, nec curant cum eo paullisper conversari. Quidnam hoc est, nisi talem tantumque vilipendere hospitem, imo illum graviter offendere? maxime cum is sit hospes qui in domum tuam venit, non ut reficiatur a te, sed ipse te reficiat. Quid ergo sic properas? quid queris præter Deum tuum? Plus ille te docebit quam omnes libri; plus delectabit quam omnes amici; plura præstabat commoda, quam omnes mundi artes, honores, opes et scientiae.

1. Canticum igitur trium Puerorum absolute, quod ad gratias Deo pro tanto beneficio persolvendas omnes debuisti creaturas invitare ardentissimo affectu et flagrantissima devotione, cave ab inanibus hominum colloquiis; in locum ab omni strepitu et distractione remotum te recipere; mane in secreto, ac suavissimo fruere hospite tuo; deduc illum in interiori cordis tui cubiculo, et clauso ostio, cæterisque cogitationibus

exclusis, illi soli vacare stude, nec ab eo discedas donec ipse benedixerit tibi: his etenim pretiosis horæ momentis, larga vel tenuis fieri debet in animam tuam donorum coelestium effusio, pro modulo charitatis, affectuum et desideriorum tuorum, animique tui gratæ significationis. Sicuti namque ingratus animus fontem divinae largitatis exsiccat, ita et grata donorum ejus memoria torrentem aperit spiritualium benictionum.

2. Dilata itaque cor tuum, et implebit illud bonorum omnium Largitor; aperi os tuum et attrahes in te Spiritum sanctum: prout cœlestis illius aura efflaverit, vel audi quid loquatur in te Dominus Deus tuus, vel cum eo tua commiscere colloquia nefromides; *Non enim habet amaritudinem conversatio illius, nec tedium convictus ejus, sed lœtitiam et gaudium* (1).

3. Perfectissimos diversarum virtutum actus elicies. Christum adorabis, non tantum ut in throno gloriae suæ residentem in cœlis, sed ut intima cordis tui penetralia inhabitantem; omnes animæ tuæ facultates, omnia corporis tui membra, sensus et organa, summo pietatis affectu illi subjicies; adeo ut in ejus honorem et obsequium cedant.

(1) Sapient. cap. 8.